

MAKKAI FLÓRA ÁGNES
Meleg tea

A lány a viskó ajtajában állt karba tett kézzel, mintha rejtené horpadó mellkasát. Lyukas orrú cipőjén szappanos lé habzott. Láz kerülgette és rémület, hogy beteg lesz, gyógyszer kell, esetleg orvos is. Igazolványt követelnek tőle, lakcímbjelentőt, aztán bámulnak a szakadt papírra, felhúzzák szemöldöküket, Dér Ilon, született Csákósnýéken, ezerkilencszáznyolcvannolc december tizedikén, anyja neve, satöbbi. Nem szabad megbetegednie, mégis állandóan megfázik, a nátha maga alá gyúri, torokkaparással kezdődik, majd éjjel megindul az orrfolyás. A steppelt kabátot rángatja, beburkolózik, majd a nadrág pertlijét csomózza, átkozza a telet, jeges esőt, hideget. Csupor teát kíván, mintha időtlen idők óta. Egy pillanatra behunyja szemét, orrában érzi a frissen forrázott tea illatát.

A szomszéd Örzse most pillantott rá. Nem köszönnek egymásnak, mindketten daccal-hévvvel fordítják el fejüket. Örzse embere nagydarab férfi, karikalábú is, döcögve megy, a földet bámulja, és sokat dolgozik. Szótlan, összetartó család ez. Van rendes, lécekkal elkerített udvaruk, benne ösvény, hézagosan lerakott kövekkel. Hurkanyakú kölykük innen hajigál köveket az ő viskójuk felé, csak betöri egyszer az ablakát, és neki nincs honnan üveget szerezni. Az övé, ha felnő, lélegzik mélyet Dér Ilon, ilyen nem fog csinálni soha. Laji említette, hogy tévéjük is van, este az fénylik ki, ő meg odalopakodott, és lábujjhegyről kandikált be a függönyön. Kicsit megszorult szíve a világító doboz láttán.

Dér Ilon nem értette a körötte levő világot. Napját gyereke, a dagasztott viskó tisztogatása és a szomszéd udvarán lezajló események töltötték ki. Sejtette, hogy van még élet és más, fájó örömök, gondok is az istenháta mögötti településen kívül, de nem foglalkozott ezzel. Laji otthont adott neki, elvenni már nem vette, mert pénz az esküvőre nemigen akadt. Azóta nagy hálával egész nap sikál. Ilyen egyszerű ez. Igyekszik mindent megcsinálni, de kiloccsan a víz, szvettere ujjá lánogot kap, és sűrű korom száll fel a petróleumfőzőről. A guruló hatévesforma Örzse-ivadék meg hajigál és kacag, este a leveskénél dobálásra biztatják, csináld csak fiam, bátran. Ismeri, hogy az Örzse-félék mit gondolnak róla, ismeri. Keskeny vállát büszkeséggel húzta ki, viskóban didereg naphosszat, mégis porontyot nyomott nagy merészen e világra.

A gyereket nem nézik jó szemmel, azt már tudta, rögtön a szülés után. Mostanában oly nagy nehéz keserűség

nyomkodikja mellét, hogy alig bír levegőt venni tőle, nem tudja, mi ez, gyomrában hurkot érez, ahogy a bebugyolált, falatnyi gyermekre néz. Retteg miatta. Csak el ne ejtse, csak meg ne karcolja madártestét. Sokszor bög, ha Laji nincs otthon, mert előtte aztán nem lehet még piszszenni sem, különösen az utóbbi időben mordul minden kicsiségért, és a keze is hamar eljár. Egész nap távol van, munkát keres, néha talál, máskor meg kocsmában köt ki. Dér Ilon így böghet a vizes-leves főzés, sikálás, teregetés közepette. Mert hirtelen pattan meg a súlytól a száritókötél, sok félszázaz ruha zuhan sárba, feldől az asztal, vagy kitörik a szék lába.

Milliónyi túhegy eső szítál, az este fenyegetően közelít. Csak tapogatja derekát, ott az ajtó előtt. Megemelte a dézsát, le is forrázta magát istenesen, de a kezeslábasokat, réklüket ki kellett mosni. Vértörös kezével sulykolta, dögönyözte mindig hótisztára a foszlott, stoppolt sapkát, pelenkát. Az égés elmúlik. Ha lenne egy kis vaja... Szívott egy nagyot az orrán, késhegynyi margarint se látott hetek óta, zsirt se. A falu egyetlen vegyesboltja nyitva van még, de nem mehet el, Andriskát nem meri egyedül hagyni. Még megfúl. Közben reménykedett, Laji hazajön időben, pénzt hoz és meleg cipőt is. Kora délután van, érkezhetsz, de hasa tájáról jól ismert reszketeg félés indult útjára, a torka felé.

Gyorsan terelte gondolatait a főzésre, a pár fagyott krumpli jutott eszébe, Marinka néni hozta. Laji legutóbb kipenderítette a nénjét, pedig megígérte, csirkét szerez. Dér Ilon még mindig az ajtóban állt sárcipős lábbal, hunyorgott, és a nénire gondolt. Azóta is várja. Szeretne egy csirkeudvart, hátrébb, a viskó mögött, megcsinálná az ólat, ha lenne szög hozzá meg egy kalapács, de ebben a házban semmi nincs. Kérni Örzsetől meg restell. Legalább két kiscsirke kellene. Meg egy malac. Hajnali moslékkavarás, rőfögés, és a repedt, leukoplaszttal ragasztott ablakon kikukkantva látná, mint túr a malaca. Egyszer hozzászegődött egy félszemű korcskutya, hazajött vele, orrát a lábához dörögölte, de Laji azonnal agyonütötte. Odaát, *ezeknek*, a világító doboz mellett mindez megadatott. A szomszédasszony tállal kezében jön-megy, négy sárosfejű csirkéjét hívja, és Ilon megszámolja őket, ha babot válogat levesnek, a viskó lépcsőjén kuporogva. Malacuk foltos állatka, csendes is, orrát a földre lógatja, keveset mozog, nemsokára vágják. Lógó hasú kuvasz védi a vakolt házikót, éjszaka üvölt, csak Laji le ne üsse azt is. Elfordult, és hogy Örzse ne lássa, nyelvet öltött az irigységtől. Ráadásul a maradék ételüket is odateszik az ő ajtajuk elé. Sosem látja, melyikük csinálja, a karikalábú férfi vagy a fiatalasszonya, de reggel mindig ott találja a lábast. Meg egy zacskó tejet, az

olcsóbból. Mérges, egyre mérgesebb rájuk, mit lopakodnak az ételükkel. Ma reggel puliszka állt a lábában, kézzel nyúlt bele, mohón falt belőle, sós volt, a meggémbereedett falatok alig akartak lemenni torkán. Egyszer majd arcukba vágja, amit adnak, nyelt egyet Dér Ilon, majd emelt fejjel húzta meg a zötyögős kilincset. Az ajtó kétségbeesetten csikorgott, meglődött, majdnem rázuhant.

Odabenn megfélelkezett mindenről, szorosan kicsukta a külvilágot, a telet, a buzgó Örzse tippánós kását. A felsúrolt küszöbön hála járta át, s kóc lófarkától lyukas zoknis lábujjáig megremegett. Nem értette, mi baja volt az imént, fedél van a feje felett, falat étel akad – akkor is kibírta, amikor ezek hiányoztak. A szobában gyenge fény honolt, és pállott, súlyos, emberi test által kibocsátott meleg. Huszonötös égő világított, és Ilon most is elbotlott a csupasz lámpa drótyjában. A plafonról alácsüngő villanykörte ide-oda kezdett járni, akár egy ingaóra, a nedves, alacsony falon árnyékok mozogtak, szédülni kezdett tőle, mintha hajón lenne. Mérgelődött, mert mindig megbotlik, ha siet, és amióta megvan Andriska, sokszor siet. A faasztalnak támaszkodott, egyik szék felborult, másiknak hiányzott egy lába. Kezét homlokára szorította, és a szűk, kínos alpossággal bevetett ágy felé támolygott. Eszméletlen vágyat érzett, hogy beledőljön, és ne tudjon többé semmiről. Leült a szélére, igyekezett mély levegőt venni a bűdös melegből. Csak kinyúlt az omladozó, edényes komód felé, matatott a kérges szappan után, majd a tál alján levő, pocsolyaszín lében meglöcsböltte a kezét. És mintha egy jótékony tenyér törölte volna végig arcát, a hamufelhő elillant róla, hogy Andriskára nézett. Egy ruháskosár mélyében feküdt. Kerek arca alig látszott ki a temérdek perkálból, tömpe orra hegye mozgott picit, anyja egyik repedezett ujját odadugta, és a csámcsogó ajak moccant. Az volt a mennyország, míg három napot a városi kórházban volt, szülés után. Ágyban ült, fűtött szobában, naponta háromszor enni hoztak, és Andriskának csodájára jártak a nővérek, hogy milyen szép csecsemő. De hamar kiengedték, s Laji pofonnal várta, mert nem volt leves. A gyerekekre rá se nézett, neki meg elapadt a teje a búbánattól.

Megint fáj a csuklója. Késő ősz lehetett, amikor Laji nagyon megverte. Már képtelen emlékezni, miért. Csak felkapta akkor a gyereket, és indult a busz felé, hévvel, indulattal, be, be a községbe. Andriska még alig volt pár hetes, dagadt karjával szorongatta, végig az úton az járt a fejében, hogy utazik, és a fájdalom ellenére öröm lopódzott lelkébe. De senki nem figyelt rájuk, idegeneket meg nem mert megszólítani. Az ügyeletlen gipszbe nyomták az alkarját, mentő hozta

vissza, Laji morgott, de nem bántotta. Krumplit süttött héjában, lilahagymát szelt hozzá, még Andriskára is ráröhögött, viccelődött vele, hogy, na te kölök, hát nem mész má' dógozni?, ezt kérdezte, és a gyerek pontszemével fürkészte apját. Dér Ilon a verést hamar megszokta. Mostanában fohászzkodott, hogy csak úgy üsse, ha üti, hogy ne törjön el semmije, mert akkor ki mos, ki melegíti a vizes tejet. Andriska olyan kicsi, csak néz komolyan, és egyre többet sír.

Kijárt a kerülettől egy nővér, vizsgálgatta a fiát, megnézte savanyú nyomorukat, a kitakarított helyiséget, Lajiról kérdezte, mert ő sosem volt otthon. Azzal riogatta, hogy szól a gyámügyeseknek. Dér Ilon védte Lajit, nem is azért, mert félt tőle, csak mert befogadta. A nővér végignézett a csenevész lányasszonyon, kibontotta a pólyát, sokáig méricskélte a kicsijét, fejét fogdosta, meg a hasát. Mit bámulja a gyereket, nincs azon semmi különös. Igaz, ami igaz, Laji a múltkor részegen karjába kapta Andriskát, és körbeszaladt vele odakinn a téli holdfényben. Ilon meg is ijedt nagyon, kiáltani akart. De remélte, Laji csak játszik, a csillagokat mutatja fiának, hát csak gyűrögette kezében a törülőruhát, gyűrte, gyűrte, egészen megcsavarta, majd kiengedte, toporogva a poshadt szagú szobában. Belegondolt, hogy ennek a gógicsélő darabka embernek nincs más eszköze ezen a koszos világon, csak a sírás, akármije fáj, éhes, szomjas, megcsikar a hasa, vagy tehetnek vele bármit, csak vonítani képes, és azért ez komoly dolog. Mindig igyekezett mellette lenni, de ha olykor ki kellett lépnie, és ura a szobában maradt, rögtön felhangzott a rémült sírás. Rendezgette a perkált, a sapkát húzogatta, nehogy megfázzon a feje. Laji is tisztában van azzal, hogy ez a parány az ő véréből való. Amúgy Laji jó ember, mentette fel Dér Ilon a férfit, akit nem akart egyedül hagyni a gyerekével. Csak iszik, és senki nem érti meg, kirúgják mindenhonnan. Napszámába is alig veszik fel.

Marinka néni sápitózott, hogy milyen hideg van, nincs víz, csak a szomszéd udvarában, és arra akarta rávenni, hogy adja örökbe Andriskát. Azt már nem. Emlékezett az árvaház vaksi ablakaira, a fekete hajnalba beleszűrő csengőre, sorban állásra, ahol mindig leg hátulra lökdösték. Amúgy derűvel nézett mégis maga elé, mióta megvan a gyerek. Betevő falat kerül, a szomszédék odakaparják a maradék ételüket nekik, utálják őket, nem beszélnek velük, mégis, mégis mindennap ott áll a repedezett lábas, nylon zacskóban apróságok, meg a tej. Elég lett volna főtt krumpli meg a bab, nagy ritkán rizs, szépen beosztotta mindet, kotyvasztott a petróleumfűzőn, amit Marinka néni hozott. Tejet csak a gyerekeknek adott. Most még cukrot is talált az ajtó előtt, fél

doboz, darabos fehér kockát. Kevert is a meleg tejbe, és nyújtotta a kanalat. Csámcsogott, szürcsölt Andriska, apró szeme forgott, homloka párás lett. Boldogság szorongatta Dér Ilon mellét.

Hideg volt a szobában, és nehezen mozdult, de mégis tett a tűzre. Ki kéne menni fáért. Ezt is a szomszédok rakják a viskó mögé, az átkozottak, szó nélkül. Csak elfordítani a fejüket, azt értik. Hirtelen elege lett a mérgeledésből, és komótosan elhelyezkedett a kosár mellett, régi fejőszéken. A mosás, teregetés, favágás utáni üldögélések voltak dédelgetett órái. Együtt lehetett a kicsivel. Könnyelműen szülte a kisfiút, tudta. De senki nem volt rajta kívül. Az ura sem az igazi, nagy a szája, lendül az ökle. Gyűlölködő, és azt állítja, egyszer, ha felmérgetik, leöl mindenkit maga körül. Mindenkit? Még a kóbor kutyát sem volt képes. Sokáig kínlódott az állat, Laji nem végzett alapos munkát, csak nyítt a kutya oldalára feküdve, Dér Ilon meg egész éjjel kuporgott mellette, képtelen volt fájdalmát enyhíteni, az állat meredt szemmel könyörgött neki, Laji meg a küszöb előtt horkolt, aztán ordított, hogy hol a reggeli. A pálinka rossz hatással van rá, megfekszi az agyát, szegény Laji, hányatott gyerekkora volt, és nem is haragszik rá. Legyen csak Andriska picivel nagyobb, és amikor ezt a régen megfogant gondolatot kimondta magában, lopva nézett körül, mintha Laji ott lenne, mintha a fejébe látna. Addig ellesznek, kibírják, gondolta Dér Ilon, és fiát karjába emelte nagy óvatossággal, szuszogását lesve. Nem, ez a gyerek még nagyon kicsi. Hogy ezt eldöntötte, ráhajolt a babára, s jobbra-balra lógázta magukat egy ideig, régi gyerekdalt dúdolva. Elgondolta, hogy milyen sok kedves és szokatlan hely van, ahova sosem jut el. Csak az ő fia, ha felnő. Emlékfoszlányokból kibukkanó dolgok voltak ezek, és egy pillanatra mohó vággyal akarta magáénak tudni az idegen világ minden csodáját. De rögtön lehorgadt a feje. Elmarad ez az ember. Aludni nem szabad, akkor váratlanul éri a hazaérkezése, akkor nem tud megfelelően bánni vele, különben is mindig megvárja. Ilyenkor Andriskával a karjában üldögél, szorongatja, beszél neki, és igyekszik erőt meríteni a kis testből. A gyerek gyanútlanul elszenderedett. Betette a kosarába, amely régi szakadt párnákkal, bolyhos takarókkal volt kibélelve. Fia álmában fészkelődött. Jól érzi magát, boldog baba, igen az, győzködté magát. Ha ketten voltak, Andriska szeme tétován, de értelemmel nézett rá, ideoda pislogott, és ajka résmosolyra nyílt.

Elpilledt. Ordításra ugrott fel, szíve a torkába siklott. A faluvég sáros utcájáról közeledett Laji, rögtön megismerte a rekedt, artikulatlan hangot. Tudta, mi a dolga. Ilyenkor nagyon kell vigyázni, rá kell hagyni mindent,

akkor nincs baj, csak a gyerek ne sírjon. Odafordult, és sietve még jobban betakarta. Vacogott. Estére már nem maradt fája, félt a sötétben kimenni. Majd holnap. Vagy mégis menjen ki Andriskával a hóna alatt? Talán igen, jobb lenne. Kivágta a ház ura az ajtót, de úgy, hogy kiesett rámajából, és bezúdult a jeges szél. Dúvad arcába rég belerondított az olcsó pálinka. Andriska panaszos hangon sírt fel. Az istenit a kölykének!, ordított Laji, és a lányasszonyt, aki eléállt, erősen meglökte, majd beljebb rúgta. Meglódult Dér Ilon, későn kapott az asztal felé, a felborult szék lábába ütötte fejét, és vékonya testével elterült a földön. Laji felkapta síró gyereket, magasba emelte, aki ettől még eszeveszettebben sivalkodott. Feldühödött a ház ura, rázni kezdte a fiúcskát, elhallgatsz, ebadta, hallgass már el!, és mintha csak valamiféle örült sámán táncot járna, forgott vele, majd hogy az egyre hangosabban sikoltott, hát földhöz vágta. Nekicsapódott Andriska az agyonsikált, szálkás padlónak, le a földnek, anyja mellé. Még egy-két horkantó hangot adott ki, aztán csend lett. A huszonötös izzó hirtelen égett ki, a holdfény körülnyargalt szobájukon. Laji kibotorkált az udvarra, megrugdalta az ajtó maradványait a pajta előtt, majd belefeküdt a sárba.

Ilon hajnalban tért magához. Egyedül maradt Andriska testével. Ölébe vette végtelen gyöngéden, és gubbasztott a földön. Arcába nézett. A gyerek szája kicsit lefelé görbült, mintha sírni készülne, mindkét színtelen szeme nyitott, egyik erősen felakadt, a szemzug felé befordulva, a másik csak nézett anyjára.

Hamarosan a szomszédék álltak meg az ajtó nélküli bejáratban, és az ember szétvetett, karika lába között ki lehetett látni az udvarra. Esett az eső, és Laji nem volt sehol. Örzse lehajolt hozzá, Andriskát elvette tőle, azt mondta, átviszi magukhoz, ő meg csak ült a földön, két kezét ölében tartva, maga elé nézve. Hangokat hallott, idegenekét, félt az idegenektől, kérte az igazolványát, megkérdezi, miből él, de úgy tűnt, most ezzel senki nem foglalkozik.

Egyszer csak a szomszéd vastag gyereke állt előtte. Beszabadulhatott a nagy összevisszaságban. Csokros száját kitátotta, majd becsukta, piros gumilabdát szorongatott körömnélküli kezében, majd felé nyújtotta azt. Ránézett a morcos gyerekekre, és komolyan meg rázta a fejét. Később toppant be Örzse, felsegítette, átkísérte a fehérfüggönyös házukba, ahol nagyon meleg volt. Megkérdezte, akar-e valamit, mire ő teát kért. Azt mondta a karikalábú ember, fogát szíva, egészen halkán, hogy még a híradóban is beszéltek róluk. Így: Ma reggel tisztázatlan körülmények között meghalt egy három hónapos fiúgyermek. A halál oka koponyatörés. Ezt mondta.

Örzse térült-fordult, bögre teát meg kenyeret tett elé vastag cseréptányérban, valamit csak akart szólni, azt mondta, a malacot másnap vágják. Dér Ilon a száját rágta, szegény, válaszolta. A rossz kölyök labdájával letelepedett mellé, csendben ültek ott egy ideig, az eső elállt, a tea meg a kenyér hihetetlenül jólesett. Aztán jöttek utána, ketten. Örzse szeméhez kapta kezét. Vagy ő képződött. Már mindegy. Felállt, és leporolta mac-kónadrágját, szürke kardigánját begombolta, kicsit jobban érezte magát, mintha a náthája elmúlt volna, nem is nézett vissza Örzseék asztalára, az asztalra, ahol enni szoktak, és ahol most egy vekniszerű csomag feküdt, letakarva. Andriska kicsont teste. Szemét

biztosan lezárta már valaki, nincs az a fennakadt szem nyitva. Szédült megint, biztosan az eséstől. Lyukas cipőjét szégyellte a két idegen előtt. Szeretett volna már távol lenni ezektől, a szótlan ember sötét arcától, Örzse gödrös kezétől, ahogy krumplit vacskol egy bödönben, mégis megállt az ajtóban, és a labdát szorongató kisfiúra nézett.

– Szervusz, lelkem! – mosolygott fel, és indult a két férfi után, majdnem könnyedén. Az udvaron a kuvasz odacsörtetett hozzá, megszaglászta frottírharisnyás láb-szárát, vakkantott egyet, és ő, ahogy ment a kikövezett, keskeny ösvényen, megállapította, hogy a szomszédék hallgatag malaca felsívít.

LÁSZLÓFFY CSABA

Az örület dicsérete

1. Valami örökletes

(forgatókönyv)

B. Z.-nek

*Azt írod: Isten kamerája!
Vagy a levegőég remegése – lehet
berzsenyis borongás, vagy dohnányis derű;
akik elmentek (ahogy elmegyek*

*majd én is) – a valóság Kain-
döbbenete s a düh*

*nem pillant ki többé velük
a tér falának vakablakain –*

*csak a verdeső magány, ingatag,
foszlásnak indult, fáradt kottalap-
szárnyaival a megkésett
Európa örök
emberi balgaságainak
lövészárkai fölött.*

*A legjózanabb elmékben dörömböl
valami örökletes örület;
érezem, miközben bő véreimből
tűrést tanulva,
és mégis újra s újra,
mint lovak havas hátán a pára,
a láthatatlanba üget.*

2. A seholsincs rezervátum

*Az árnyék ingadozik, vagy a kép?
A rezervátum poros metszetét
örizte berámázva az agyad;
azt képzelted, «leírhatod» a nagy
külső káoszt, a történelmit és
a benned dülőt – míg szádba penész
fészkel, s lényedből csak az a kevés
maradt, ki szemed ablakán kinéz.*

*A Teremtő sokkal tevékenyebb:
mi Benne szándék, örülete lett
a földi létnek; szellemi erő
gyanánt hat, ami időnként elő-
tör ösztöneink zavaros, merész
mélyéből, mint örvénylő hordalék.
Szellem: a büntudat s a rettegés –
sok túlélőnek ennyi is elég.*